

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W GDAŃSKU

A lato było piękne tego roku ... Wrzesień 1939 na Pomorzu Gdańskim

1 września 1939 r. bez wypowiedzenia wojny wojska niemieckie - w porozumieniu z ZSRR - uderzyły na Polskę wzdłuż całej granicy polsko-niemieckiej oraz z terytorium Moraw i Słowacji. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Ignacy Mościcki wydał odezwę wzywającą naród do obrony wolności i niepodległości kraju. Tak rozpoczęła się II wojna światowa - największy konflikt zbrojny w historii świata trwający do 2 września 1945 r. (w Europie do 8 V 1945 r.).

Pierwszy etap wojny na Wybrzeżu rozpoczął się około godz. 4.45 uderzeniem na Polską Składnicę Tranzytową na Westerplatte w Wolnym Mieście Gdańsku strzałami z pancernika „Schleswig-Holstein”, który kilka dni wcześniej wpłynął z kurtuazyjną wizytą do portu w Gdańsku. Jednocześnie niemieckie wojska lądowe przekroczyły granicę z Polską wzdłuż całej strefy nadmorskiej, a flota powietrzna zbombardowała Gdynię oraz Hel i Puck, niszcząc prawie całkowicie stacjonujący tam dywizjon lotniczy. Po tych atakach z portów w Gdyni i Helu wypłynęły w morze wszystkie większe polskie okręty wojenne. Bombardowania dotknęły także Tczew. Mimo przytłaczającej przewagi wroga polskie oddziały stawiały silny opór. Przykładem niezwykłego bohaterstwa w pierwszych dniach wojny była obrona placówki Westerplatte, gdzie przez siedem dni około 210 polskich żołnierzy walczyło z kilkakrotną przewagą żołnierzy niemieckich, ostrzałem artyleryjskim oraz atakami powietrznymi eskadry samolotów. W samym Gdańsku 1 września dramatyczną walkę stoczyli pracownicy Poczty Polskiej. Po 14 godzinach zaciętych walk poczta została zdobyta, a jej 38 obrońców na początku października rozstrzelano (4 osoby zdołały zbiec). Równocześnie 1 września Albert Forster ogłosił przyłączenie Wolnego Miasta Gdańska do III Rzeszy. W tym też dniu Niemcy aresztowali w Gdańsku 250 Polaków, których umieszczono w utworzonym dzień później obozie koncentracyjnym Stutthof. Tymczasem posuwające się do przodu wojska niemieckie odcięły Pomorze Gdańskie od reszty kraju. Pułkownik Stanisław Dąbek, dowódca Lądowej Obrony Wybrzeża, po ciężkich walkach w rejonie Redy i Gdyni, 10 września podjął decyzję o oddaniu Gdyni i odwróceniu wszystkich oddziałów na Kępę Oksywską. 14 września Niemcy zajęli miasto. Oksywie broniło się do 19 września, gdzie na niespełna 4 km² powierzchni piechota polska stoczyła około 110 potyczek z przeważającym naporem wroga, który dodatkowo prowadził ciągłe naloty i atakował od strony morza przy pomocy okrętów. Po zdobyciu przez Niemców Gdyni i Kępy Oksywskiej jedynym broniącym się obszarem nad Bałtykiem był Półwysep Helski. Jednak brak amunicji, żywności i osamotnienie w walce spowodowało, że dowództwo obrony Helu - po miesiącu walki - 1 października zdecydowało o wszczęciu rozmów z Niemcami w sprawie kapitulacji. Akt kapitulacji został podpisany jeszcze w tym samym dniu w sopockim Grand Hotelu. 2 października na mierzeję wkroczyły już wojska niemieckie.

Dla upamiętnienia bohaterskiej obrony Wybrzeża na jednej z tablic na Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie widnieje napis „WESTERPLATTE - OKSYWIE - HEL 1IX - 2 X 1939”.

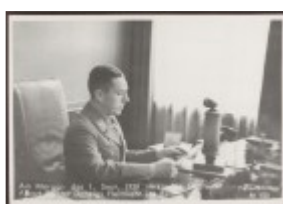
Prezentowane na wystawie materiały archiwalne to głównie zdjęcia propagandowe, wykonane przez niemieckiego fotografa Hansa Sönnke, mającego swój zakład w Gdańsku przy ul. Długiej. Pochodzą one z zespołu akt Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Gdańsku (APG, 2384). Ponadto dokumentacja aktowa z ww. zespołu oraz Prezydium Policji w Gdańsku (APG, 14) i

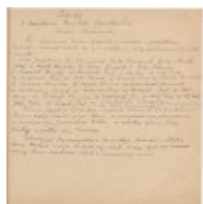
Miasta Starogardu Gdańskiego (APG, 522).

Opracowanie: dr Lidia Potykanowicz-Suda

Skany: Bogna Garczewska

Przygotowanie techniczne: Łukasz Franiek

[Powrót do listy galerii](#)